

HRVATSKA MISAO

PREDPLATA ZA ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU GODIŠNJE K 14.—,
POLUGODIŠNJE I TROMJESEČNO SURAZMJERNO, MJESEČNO
K 1:20. — POJEDINI BROJ 10 PARA. — OGLASI PO CIJENIKU.
PLATIVO I UTUŽIVO U ŠIBENIKU.

- IZLAZI SVAKI DAN -

:: TELEFON BR. 74. — ČEKOVNI RAČUN 129.871. ::

UREDNIŠTVO I UPRAVA NALAZE SE NA TRGU SV. FRANE IZA
OBCIN. PERIVOJA. — VLASTNIK, IZDAVATELJ I ODGOVORNI
UREDNIK JOSIP DREZGA. — TISAK: HRVATSKA ZADRUŽNA
TISKARA U ŠIBENIKU, U. Z. S. O. J.

GOD. II.

ŠIBENIK, 21. KOLOVOZA 1914.

BR. 74

NJEGOVA SVETOST PAPA PIO X.

Kada je najviše trebala Njegova riječ, riječ mira i ljubavi, da utazi opće klanje i mržnju, usnu u Gospodinu, dne 19. ov. mj., nenadno nečujno.

Rika topova nije dala, da se vijest o preselenju Njegove Svetosti pronese kršćanskim svijetom brzinom kakovom se javlja smrt vladara. Ova skromnost uostalom više odgovara značaju Njegove Svetosti, koji nije trpio buke i sjaja, imajuć pred očima da djeluje na vjernike snagom misli i molitve, i zato je označen kao „*ignis ardens*“, „*oganj gorući*“.

Pio X., postavši Papom sa svog dušobrižničkog djelovanja, uzeo je za geslo: „*Preporoditi sve u Krstu*“, i u tom smislu On je veliki reformator Crkve. „*Divna djela Božja dozrijevaju u sjeni i tišini duše, što se odala posluhu i molitvi*“. (Enciklika o sv. Karlu Boromeškom). *Obnovite se duhom uma svojega. I ne vladajte se prema ovomu vijeku, nego se promijenite obnovljenjem uma vašega, da biste mogli se uvjeriti, koja je dobra, ugodna i savršena volja Boga... Što je ostraga zaboravljajući i za onim što je naprijed protežući se, trčim prema znaku k daru višnjega zvanja Božjega u Isusu Krstu... Odatle slijedi, da i mi sjedinjeni s Krstom u Crkvi rastemu u svemu u onome koji je Glava, Krst, od kojega sve tijelo raste na popravlanje samoga sebe u ljubavi, i majka Crkva sve to više obistinjuje onaj misterij Božije volje, da sve obnovi, u redovnoj određenoj potpunosti vremena, u Krstu*“.

Poznata je protivnost Pija X. tako zvanim modernistima. On je takove smatrao lažnim reformatorima. „*Gdje je uzbuna, tu nema Gospodina*.“ Lažni reformatori traže svoju korist, ne onu Isusa Krista, i slušajući lukavi poziv učinjen već Božanskom Naučitelju: *Ajde i pokaži se svijetu, opetuj i one ohole riječi: Stecimo i mi ime. S te drzovitosti, koje na žalost ima i u naše dane, palo je svećenika u ratu, u času kad mišljahu hrabro se odlikovati, a izlazijahu u borbu bez opreznosti. Naprotiv iskren reformator ne traži svoju slavu, već Onoga, koji ga je poslao, i kao krst, njegov uzor, neće se prepirati ni vikati, nit će tko slušati njegov glas po trgovinama; ne će bit buntovan i nemiran, nego će biti krotka i ponizna srca...*“

U nutarnjem djelovanju Pija X. spomenut je Njegovo nastojanje za kodifikaciju crkvenog prava i na svđenje sv. Pisma po Vulgati na original, te praktično uređenje kardinalskog zbora prama savremenim zahtjevima.

U savezu sa svojim reformatorskim djelovanjem, Pio X. ukinuo je i pravo veta koje se smatralo kao da pripada nekim svjetovnim vladarima pri izboru Pape.

Diplomatsko djelovanje Pija X. nije imalo uspjoha kao ono Lava XIII. U Francuskoj je god 1906. proveden zakon o rastavi Crkve i države. Pio X. u veljači iste godine izdao je Encikliku proti tome zakonu, a u prosincu iste godine naredio je francuskom svećenstvu, da se tom zakonu nema pokoriti. Ipak u sutom svog života doživio je tu zadovoljštinu, da je francuska vlada sama, pred ratom sa Njemačkom, povukla sve naredbe proti Crkvi i redovima, čime je indirektno priznala stanovište Soete Stolice, da su interesi francuskog naroda nerazdrješivo spojeni s njegovim katoličkim vjerovanjem.

Smrt Njegove Svetosti Pija X. odjeknut će bolno čitavim katoličkim i uopće prosvjetljenim svijetom, koji u Njemu gubi kneza mira i žarište ljubavi.

Uspomena Njegova nek živi u slavi!

Nijemci u Briselju.

Berlin, 21. kolovoza.
Wolfov dopisni ured
javlja, da su njemačke
čete jučer ušle u Bri-
selj.

Briselj je glavni grad Belgije sa
650.000 stanovnika. Leži 90 kilometara

sjeverozapadno od Lätticha, a udaljen od
francuske granice 80 km. Njemačka je po-
novno upozorila Belgiju, da ona nema osva-
jačkih težnja, nego neka propusti njemačku
vojsku kroz svoje zemljište, a Njemačka joj
garantira integritet; Belgija je i opet odbila
ove zahtjeve, pače propustila kroz svoje ze-
mljište francusku vojsku, koja se već zdru-
žila sa belgijskom.

Nekih 80 km. jugozapadno od Briselja
nalazi se francuska tvrđava Lille od 220.000
stanovnika. Tu će vjerojatno doći do velikog
sraza njemačke vojske sa francusko-belgijs-
skom.

Odmah nakon navještaja rata dvor,
vlada, državni arhivi, i banke preseliše se iz
Briselja u utvrđeni Autwerpen, koji leži 40
km. sjeverno od Briselja, a broji 320.000
stanovnika.

U Sjevernom Moru.

Smjelost dvaju njemačkih krstaša.

BERLIN, 20 kolovoza.
Službeno se javlja: Mali krsta-
ši „Strassburg“ i „Stralsund“

izvedoše jednu vožnju u južni
dio Sjevernog Mora.

Potopljen engleski podmorski brod.

BERLIN, 20 kolovoza.
Mali krstaš „Strassburg“ javlja,
da je u svojoj vožnji u južni
dio Sjevernog Mora opazio
dva engleska podmorska bro-
da. Naš krstaš otvorio je na
njih vatru, te je jednu podmor-
sku ladju potopio.

Oštećeni engleski razarači.

BERLIN, 20 kolovoza.
Krstaš „Stralsund“ na svojoj
vožnji u južni dio Sjevernog
Mora naišao je na više nepri-
jateljskih torpeda razarača, na
koje je otvorio vatru te dva
oštećio.

Mali njemački krstaši „Strassburg“
i „Stralsund“ blizanci su, sagradjeni
g. 1911., od 4550 tona, dugi 136, m,

široki 13.3 m, duboki 5.1 m. Brzina im je od 28 milja, a imaju po 12 topova od 10.5, po dvije mitraljeze i po 2 cijevi za bacanje torpeda. Jednak im je „Breslau“, koji izveo čudesno u Sredozemnom Moru, tek je za jednu milju sporiji.

Njemačko-francuski rat 1870-71.

Narodnostno najveća glavno je obilježje minulog vijeka. Težnja naroda za samoopredjeljenjem postaje općenita. Tako izbijaju pitanja ujedinjenja Nijemaca, narodnosne težnje u habsburškoj Monarhiji, misao ujedinjenja Italije, boj Grčke za slobodu, težnje Poljaka za osnutak poljačkog kraljevstva, težnje Iraca za slobodom (Home rule), borba Bura protiv Engleske, te u savezu s time istočno pitanje sa devizom „Balkan Balkancima“, panslavistički pokret, Monrova nauka „Amerika Amerikancima“, pitanje kinesko i rusko-japanski rat pod devizom „Azija Azijatima“.

Njemačko-francuski rat 1870-71. također je djelo narodnostnog načela. Francuska je ljubomorno gledala, kako moć Pruske silno raste, a bojala se istodobno ujedinjenja Njemačke i Italije, te je zato pograbilila oružje, ne bi li održala svoju slavu. Zato je i buknuo njemačko-francuski rat 1870-1871. Kako je on u mnogočemu sličan sadašnjemu, pozabavit ćemo se njim, eda bude laglje pratiti i sadanje događaje.

U prvom njemačko-francuskom ratu pokazala se izvrstnom nova metoda strategije. Mase vojske, s razloga opskrbe živčezem i radi brzog napredovanja, moraju „getrennt marschieren und vereint schlagen“. (Odijeljeno marširati, a združeno udarati). Stvoritelj ove metode jest Napoleon, koji je također stvorio taktiku boja svojom koncentracijom napadaja na jednu točku. U tome su učenici, kao Moltke, nadmašili svog učitelja Napoleona, što su najbolje osjetili Francuzi u onom ratu.

Rat je počeo u isto godišnje doba kao i današnji, pa i ova okolnost čini zanimov njihovu uporedbu.

Uzrok ratu već smo naveli, a izliku dala je ponuda španjolske krune princu Leopoldu od Hohenzollerna. Događaji u toj godini (1870.) razvijali se zatim ovako:

9. VII. Francuski poslanik Benedetti traži od pruskog kralja Vilhima, da princu zabrani prihvata krunu.
12. VII. Princ se odriče krunu. Benedetti zahtjeva od Vilhima, pa neće nikada dati privolu na eventualno ponovno stavljenje kandidaturu kog princa od Hohenzollerna na prijesto španjolske, što Vilim odbija.
15. VII. Francuski senat odobrava sredstva za rat; Vilim određuje mobilizaciju sjeveronjemačke vojske i južnonjemački knezovi naređuju mobilizaciju svojih četa.
19. VII. Francuska najvišta rat Pruskoj. Južnonjemački knezovi daju svoje čete pod vrhovno zapodništvo Pruske.

Njemačka ima 3 vojske: prvu pod zapovjedništvom generala Steinmetza od 85.000 ljudi i 180 topova na Mosi; drugu pod zap. princa Fridrika Karla pruskog od 220.000 ljudi sa 534 topa na Rajni; treću pod zap. prijestolonasljednika Fridrika Vilhima od 200.000 ljudi i 480 topova na Gornjoj Rajni; ukupno je za opskrbu 1.200.000 te 250.000 konja. Vrhovni zapovjednik kralj Vilim; šef generalnog stožera Moltke.

Francuska vojna snaga iznosi 238.000 ljudi, pod zap. Mac Mahona kod Strassburga, Bazalna kod Metz. Vrhovni zapovjednik car Napoleoni šef generalnog štaba Lebocuf.

2. VIII. Francuzi zauzimlju Saarbrücken.
4. VIII. Fridrik Vilim zauzimlje na jurš Weissenburg i Geisberg.

6. VIII. Fridrik Vilim pobjeđuje Mac Mahona kod Wörtha. Mac Mahon povlači se na Chalonsur-Marne. Nijemci osvajaju visove Spicherer; Nišitju zbor Frossard; francuska vojska na Rajni povlači se u Metz.
12. VIII. Napoleon predaje vrhovno zapovjedništvo Bazainu, koji uzmiče vojskom preko Verduna na Chalons-sur-Marne, ali mu uzmicanje sprječavano manjim okršajima.
18. VIII. Osamsatna bitka kod Gravelotte-St. Privat. Poraz Francuza i uzmak njihov u Metz. Princ Fridrik Karlo sprema se da opkoli Metz.

Stvara se četvrta njemačka vojska pod zap. saskog prijestolonasljednika Alberta. Ova ide proti Mac Mahonu, koji na to ostavlja Chalons te ide da oslobodi Metz.

30. VIII. Mac Mahon kod Beaumonta potučen od princa Alberta.
31. VIII. Bazaine kuša uzalud razbiti opkoljebe Metz.
  1. IX. Bitka kod Sedana Onjsada. Nijemci zarobljuju 25.000 Francuza, a 14.000 rane.
  2. IX. Kapitulacija Sedana. Nijemci zarobljuju cara Napoleona, Mac Mahona i 39 generala, 2600 častnika, 230 štopskih častnika, 83.000 vojnika, 419 topova.

4. IX. Pad francuskog carstva, proglašene treće republike; Gambetta ministar unutarnjih posala, Favre vanjskih; carica Eugeniya bježi u Englesku.

19. Opsada Pariza. Njemački glavni tabar nalazi se u Versaillesu sa kraljem Vilimom i Moltkeom.
23. Pad tvrdjave Toul.
27. Nakon 35. dnevne opsade Strassburg kapitulira.

10. X. Nijemci zauzimlju Orleans. Kapitulacija Metz. Nijemci zarobljuju 3 maršala i 187.000 vojnika, 622 poljska i 876 opsadnih topova.

3. XI. Opsada tvrdje Belfort.
27. Manteuffel porazuje sjevernu francusku vojsku kod Amiens, zaposjedne Rouen i Dieppe.
28. Francuzi potučeni kod Beaune-Rolande.
2. XII. Bitka kod Orleansa. Princ Fridrik Karl i veliki vojvoda Meklenburški porazuju francusku vojsku.
3. Njemački knezovi i gradovi nude kralju Vilimu njemačku carsku krunu.
23. Manteuffel ponovno potuče sjevernu francusku vojsku kod Hallne.
27. Bombardiranje pariških utvrda od 275 težkih topova.

1871. 3. I. Manteuffel po treći put potuče sjevernu vojsku (kod Bapaume). Bombardiranje Pariza.

5. Francuska vojska kod Le Mans od princa Fridrika Karla podpuno uništena. Niemci zauzimlju Tours.
16. Belfort se predava.
17. General Werder kod Lisane pobjeđuje francusku istočnu vojsku. Manteuffel goni vojsku Bourbaki na švicarsko zemljište, gdje je 1. vejače 80.000 Francuza razoruzano.

18. Car Vilim proglašuje se u Versaillesu njemačkim carem.
19. Odlučna pobjeda Goebensa nad sjevernom francuskom vojskom kod St. Quintina.
26. Obustava bombardiranja Pariza.
28. Kapitulacija pariških tvrdjava. Nijemci dobivaju plijen od 177.000 pušaka, 1362 tvrdjavna topa i 602 poljska. Tronedjeljno primitje u Versaillesu.

17. II. Thiers, izabran poglavicom izvršne oblasti, opunomoćen je za pregovore o miru.

26. Podpis preliminarnog mira u Versaillesu.
1. III. Njemačke čete ulaze u Parizu.
- 18—28. III. Komunna u Parizu. Nijemci neutralni. Mac Mahon porazuje bunтовnike.

10. V. Mir u Frankfurtu. Francuska ustupa Njemačkoj Alzaciju (bez Belforta i područja sa Strassburgom te njemačku Lotaringiju sa Metzom, ukupno 14.500 km. četvornih sa i ipó milijuna stanovnika, te isplaćuje u tri godine 5 milijarda franak ratne odštete.

Kako je iz gornjeg vidjeti, 19 srpnja 1870. bio je najvišestran rat; 19. rujna — dva mjeseca kasnije — počima opsada Pariza; dne 1. ožujka njemačke čete ušle su u Pariz.

Iz života Pija X.

Nj. Svetost Papa Pijo X. rodio se kao Josip Sarto 2 lipnja 1835. u Riese u mletačkoj pokrajini. God. 1858. redjen je za svećenika; 1875 imenovan je za kanonika u Castellfranco; 1884 postane biskup u Mantovi; 1893. imenovan je za patrijarha mletačkoga i za kardinala.

Nakon smrti Lava XIII. izabran je dne 4. kolovoza 1903. kardinal Josip Sarto za Papu pod imenom Pija X.

U sutrašnjem broju donijet ćemo poštankosti iz života Pija X. te o načinu, kako se provodi izbor pape.

Domaće vijesti.

Zagreb za ratnike. Gradsko zastupstvo zagrebačko glasovalo je 250.000 K. za potrebne obitelji ratnika.

Po cijeloj Banovini prigodom Previšnjeg Rodjenjana priredjene oduševljene menifestacije.

Početak školske godine. Obzirom na postojeće prilike škole se neće otvoriti u obično, zakonom određeno vrijeme. S jedne strane dobar dio učitelja i nastavnika nalazi se u vojničkoj službi, s druge strane pak i razne školske zgrade upotrebljene su u vojničke svrhe tako da u većem dielu slučajeva nebi bilo uobće ni moguće da škola u pravo vrijeme nastavi svoju djelatnost. S toga ministarstvo za bogoštovje i nastavu pridržalo si je odluku o tom, kada će se škole u državi otvoriti. Pri toj odluci biti će također ustanovljeni uvjeti, kako da se naknadi vrijeme školovanja, koje će za mladež biti izgubljeno usljed kasnijeg otvorenja škole, te će vlasti nastojati, da udese stvar tako da učeca mladež ne trpi osjetljive štete. U tom smislu pozvana su pokrajinska školska vijeća, da pitanje prouče i podastru zgodne predloge. Potom izgleda, da se za sad neće otvoriti ni one škole glede kojih nebi inače bilo poteškoća ni što se tiče osoblja ni što se tiče školskih pomoćja.

Žalost. Gosp. Tomislava Butkovića, ravnatelja Hrvatske Štedione u Splitu, zadefila je teška nesreća smrću čestite mu supruge. Ožalošćenom suprugu naše žalovanje a vrijednoj pokojnici rajsko naselje!

Grad i okolica.

Prometne sveze Šibenika. Šibenik mogao bi biti i po kopnu spojen sa ostalim svijetom i sad, prije izgradnje ličke željeznice, a to preko Knina, dotično preko Steinbeisovoe željeznice.

Knin bi se dao spojiti automobilskim prugam sa Gospićem, koji je već spojen istim prugam sa Karlovcem. Kaže se da se ovaj spoj kni ostvariti, premda je skopčan sa osobitim poteškoćam najviše radi velike dalečine Knin-Karlovac. U svakom slučaju ovaj bi spoj u današnjim prilikam bio prava blagodat i za Šibenik i uobće za svu sjevernu i srednju Dalmaciju, koja bi tako mogla redovito primati poštu.

Drugi spoj također je automobilim mogao bi biti uspostavljen između skrajne sjeverne stacije Steinbeisovoe željeznice Oštrej i Bos. Novog. Bos. Novi daleko je od štacije Oštrej oko 80 km., dakle nije prevelika dalečina, niti izgleda da ima poteškoća, pošto kažu da je između Oštreja i Novog dobar kolni put. — Neka pozvani faktori prouče ovo pitanje i porade da primamo redovito poštu.

Pripomoci potrebnim obiteljim vojničkih pozvanika. Čitamo u „Jedinstvu“, da se je u Spljetu već počelo isplaćivanjem naknada pripadajućih obiteljim vojničkih pozvanika i da sve sliedi hitro na zadovoljstvo obitelji. Po drugim obavjestim počelo se je isplaćivanjem i po raznim ostalim kotarim. U našem kotaru nije se još počelo; a pošto radi osobitih prilika našeg grada i kotara, ovdje vlada upravo najveća oskudica, svakako nedvojbeno mnogo više nego drugdje, molimo pozvane vlasti, da se izlove požiuiti sa isplaćivanjem naknada obiteljim pozvanih naših junaka. „Bis dat qui cito dat“. Brza pomoć, dvostruka pomoć.

Crveni Krst za njegovanje ranjenika. Predavanja u pokrajinskoj bolnici za njegovateljice ranjenika i bolesnika pod upravom učenih i revnih Dra. Colombani i Dra. Botteri u potpunom su teku. Ovom prigodom plemenito srce, poštovanje i nesebičnost šibenskih gospodjica i gospodja pokazali su se u najljepšem svjetlu. Bilo ih se prijavilo preko 60 od najboljih obitelji.

Ali od ovih mnoge su morale biti odbijene, jer nijesu bile dostigle propisano doba života, ili jer s drugih razloga nijesu se mogle potvrdi ili nijesu odgovarale prilično strogim propisima primanja u tečaj. Pošto su pak u Šibeniku i okolici, radi osobitih prilika, komunikacije slabe, te neki broj prijavljenih sa dotičnim obiteljim stanju podalje od grada, broj učesnica, radi svih tih razloga, reducirao se je na dvadeset.

Za naš mali grad ipak liepi broj. Opazit je inače, da u bolnici našoj, radi toga što mora da drži na raspoloženje vojništva više prostorija, i radi drugih razloga, bilo bi onemogućeno većem broju učesnica uspješno praktično vježbanje u njegovanju ranjenika i bolesnika.

Gradjanski Odbor za pripomoci obiteljim vojnih pozvanika već je počeo da uzima u pretres razne molbe siromašnih obitelji, čiji je hranitelj pozvan, da vrši svoju vojničku dužnost, te je mnogim obiteljim bila već udjeljena pripomoć. Tako je već dosad gradjanstvo svojim mladrim utrlo mnogu suzu. Odbor nastavlja živo svoju djelatnost imajuć pred očima potrebu obitelji; pravednost prama svakomu. Preporučit je gradjanstvu da nastavi i ono prinosima u spomenutu svrhu.

Na adresu društva „Dalmatia“. Saobračaj između Šibenika i okolice obustavljen je, što je od ogromne štete po narod. Društvo „Dalmatia“ imalo bi obratiti se na Ministarstvo i s njim dogovoriti se, kako bi se uzpostavio nekakav saobračaj.

Hrvatska je zastava oduvek simbol lojalnosti, pa zato nerazumijemo, zašto su je neki na Kraljev Rodjenjan batalili. A ti neki baš su od onih koji na nas dizali graju, da smo crnožuti, služnici, konfidenti itd.

Pošta redovito funkcionira. Od jučer uzpostavljena je, na zadovoljstvo općinstva, redovita služba na pošti.

Preporučit je, da bude uređen i redovit saobračaj sa Zadrom.

GOSPODU PREDPLATNIKE molimo, da se sjetu svojih dužnosti te nam čim prije pošalju predplatu.

:: DVA KONJA ::
PRODAJU SE.

Konji dobri i sigurni. Sposobni za svaki rad. Prodaja do konca ovog mjeseca. Obratit se na adresu: Frano Marun — Skradin.

NAJMODERNIJE POSJETNICE
IZRADJUJE
HRVATSKA ZADRUŽNA TISKARA U ŠIBENIKU
U. Z. S. O. J.

PRŠUTA
PRVE VRSTI
PRODAJE PO K 2.60 KG.
NIKO JURKOVIĆ
SKRADIN.
8-10

MLIJEKO: kravlje i ovčije, čisto, naravno i sterilizirano, prodaje po 40 para litar, Uzorna Mljekarna J. Drezga.

KNJIGOVEŽNICA HRVATSKES ZADRUŽNE TISKARE U ŠIBENIKU ::
U. Z. S. O. J. (Dr. ANTE DULIBIĆ I DRUG.)

UVEZUJE DUGOTRAJNO I SOLIDNO SVAKE VRSTI UVEZA, KAO: PROTOKULE, MISSALE, MOLITVENIKE I SVE U TOJ STRUKU SPA-
DAJUĆE RADNJE.
CIENE UMJERENE. — IZRADBA BRZA I SOLIDNA.

:. POLJODJELSKA .:
ZAJMOVNA BLAGAJNA

Zadruga uknjižena na neograničeno jamstvo u Šibeniku.

Ukamaćuje novac na uložne knjižice uz

5%